УДК 378.091.59 (477.46)

https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2(16)-271-283

Демченко Ірина Іванівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, тел.: (044) 527-82-42, https://orcid.org/0000-0003-4302-7564

Григоренко Тетяна Володимирівна доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри української мови та методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (04744) 4-06-44, https://orcid.org/0000-0002-4616-6853

Ревнюк Наталія Іванівна кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з гуманітарних питань, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (04744) 4-06-44, https://orcid.org/0000-0001-7140-094X

Іващенко Катерина Віталіївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (04744) 4-06-44, https://orcid.org/0000-0003-1133-9635

ВПЛИВ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ

Анотація. У статті представлено теоретичні та практичні аспекти створення освітнього середовища закладу вищої освіти як чинника формування ключових компетентностей та соціальних навичок у здобувачів вищої освіти, охарактеризовано та розкрито його розвивальний та виховний потенціал, особливості впливу на особистість та студентський колектив, які сприяють їхньому соціальному становленню. Доведено, що освітнє середовище закладу, побудоване на інтеграції науки, освіти та культури, забезпечує набуття здобувачами вищої освіти відповідних компетентностей та соціальних навичок (soft skills) упродовж усього періоду навчання у закладі вищої освіти та забезпечує у подальшому розвиток людського капіталу держави.

Акцентовано увагу на тому, що сучасні студенти є повноправними та конструктивними партнерами в його управлінні, впливають на організацію,

зміст та результати освітньої діяльності. Здобувач вищої освіти є не лише споживачем освітніх послуг та послуг сервісних служб університету, а й активним членом університетської спільноти.

Розкрито структуру та напрями організації роботи в закладах вищої освіти у контексті збагачення національно-історичних, культурно-освітніх традицій та формування соціальних навичок. Визначено форми, методи її реалізації та взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу. Розкрито особливості взаємодії адміністрації та органів студентського самоврядування у контексті реалізації прав студентів як громадян України, розвитку їхньої творчості, активності, відповідальності, формування вміння вирішувати соціальні, економічні та культурноосвітні проблеми.

Ключові слова: освітнє середовище, університет, здобувач освіти, соціальні навички, самоорганізація, виховання, компетентності, підхід, організація.

Demchenko Iryna Ivanivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Work and Rehabilitation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Heroyiv Oborony St., 15, Kyiv, 03041, tel.: (044) 527-82-42, https://orcid.org/0000-0003-4302-7564

Hryhorenko Tetyana Volodymyrivna Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Ukrainian language with teaching methods, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 2, Uman, 20301, tel.: (04744) 4-06-44, https://orcid.org/0000-0002-4616-6853

Revniuk Nataliia Ivanivna Candidate of pedagogical sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Humanitarian Affairs, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 2, Uman, 20301, tel.: (04744) 4-06-44, https://orcid.org/0000-0001-7140-094X

Ivashchenko Kateryna Vitaliivna Candidate of pedagogical sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 2, Uman, 20301, tel.: (04744) 4-06-44, https://orcid.org/0000-0003-1133-9635

INFLUENCE OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS ON THE FORMATION OF KEY COMPETENCES AND SOCIAL SKILLS OF STUDENTS

Abstract. Article proposes theoretical and practical aspects of creating the educational environment in higher education institution as a factor of key competencies and social skills in students for receivers of higher education,

characterizes and explains its developmental and educational potential, features of influence on an individual and student community, which facilitate their social development. It is proven that the educational environment of the institution, based on the integration of science, education and culture, facilitates student's acquisition of the required competences throughout the entire education course in higher education institution and eventually facilitates the development of human capital of the state.

We draw attention to the fact that modern students are the rightful and constructive partner in the governing of the state, influence its organization, content and results of educational activity. Students are not only the consumers of the educational service and university service staff, but also the active members of the university community.

We explained the structure and directions of organization of work in higher education institutions in the context of development of national-historical, culturally educational traditions. Forms, methods of its realization and interaction among all subjects of educational process were defined. Explanation was also provided for the features of interaction between the administration and students' union in the context of implementation of students' rights as citizens of Ukraine, development of students' creativity, activity, responsibility, shaping their skills of solving social, economic and culturally educational problems.

Keywords: educational environment, university, education recipient, social skills, self-organization, development, socio political activity, competence, approach, organization.

Постановка проблеми. Сучасні цивілізаційні процеси характеризуються своєю складністю, масштабністю, багатовекторністю та динамічністю, створюють нові виклики для системи підготовки людини до життя. Побудова демократичної, економічно розвиненої держави з високим рівнем життя вимагає підготовки нового покоління ініціативної, самостійної, освіченої, національно-свідомої молоді, що має значний інтелектуальний та духовний потенціал. Сьогодні суспільне життя ставить доволі жорсткі вимоги до компетентності, поведінки, культури, професіоналізму, наявності необхідних професійно важливих якостей у фахівців-практиків і, відповідно, до рівня їх професійної та особистісної підготовки в системі вищих навчальних закладів. Дані вимоги є абсолютно зрозумілими і доцільними, оскільки саме від особистісного розвитку залежать результати і наслідки професійної діяльності майбутніх фахівців. Сучасний етап історичного розвитку України характеризується істотними змінами в житті її народу, оновленням усіх сфер діяльності людини, переоцінкою та утвердженням у свідомості нації нових світоглядних орієнтирів. Необхідно зазначити, що вища освіта – це не тільки набуття молодою людиною знань, перетворення її на фахівця, але і процес духовного розвитку та становлення. Відповідно до

Закону України «Про вищу освіту» метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових (творчих, мистецьких) професійних і загальних компетентностей, які необхідні для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань [1]. Аналіз проблем і переваг системи вищої освіти України дозволяє сформулювати пріоритетні принципи орієнтації закладів вищої освіти на формування ключових компетентностей та соціальних навичок у здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створення освітнього середовища закладів вищої освіти, яке забезпечує формування ключових компетентностей та соціальних навичок здобувачів освіти обумовлюється необхідністю реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки та Стратегії національно-патріотичного виховання [2; 3]. Серед основних шляхів вирішення цієї проблеми є: інтелектуальний, культурний і професійний розвиток особистості в освітньому середовищі ЗВО; набуття навичок професійної комунікації; забезпечення здоров'яорієнтованого освітнього процесу в закладах вищої освіти України; створення інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та забезпечення розумного пристосування.

У зв'язку з реформуванням вищої школи та інтеграцією вищої освіти в Європейське співтовариство, основна ідея освітньої діяльності у закладах вищої освіти полягає у підготовці майбутнього фахівця, якому притаманні такі якості, як: патріотизм; високий професіоналізм, громадянська зрілість, політична культура, усвідомлення своїх прав і свобод, мобільність, відповідальність та самостійність у прийнятті рішень, працелюбство, прагнення до самоосвіти та самовдосконалення, комунікативність, емпатійність тощо.

Проблеми створення освітнього середовища університету як чинника розвитку потреб та інтересів здобувачів вищої досліджували: О. Антонова [4], М Братко [5], О. Писарчук [6] та ін. Вони зазначають, що освітнє середовище є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дає можливість задовольнити їхні потреби та інтереси. Воно є простором спільного буття, перетвореним усіма суб'єктами виховання в чинник інтегративного впливу на процес розвитку і самореалізації особистості. Розвивальний ефект освітнього середовища забезпечується лише за наявності комплексу можливостей для саморозвитку всіх суб'єктів освітнього процесу.

Особливості створення комунікативного-освітнього середовища з використанням комп'ютерної техніки та нових інформаційних технологій досліджують такі науковці, як С. Галецький [7], В. Коваль [8] та ін. Дослідники акцентують, що використання сучасних цифрових технологій у комунікативно-освітньому просторі ЗВО сприяє посиленню уваги до педагогіки партнерства; розвитку комунікативної та інформаційної культури; залученню до світової культури; професійному розвитку особистості.

Розвиток суспільства забезпечується завдяки фізичному та духовному відтворенню його членів, виробництву засобів життя. Особливості впливу вищої школи на валеологічну інтенцію майбутнього фахівця, формування здоров'язбережувального освітнього середовища в університетах досліджували О. Кабацька [9], Є. Кочерга [10].

Створення інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та забезпечення розумного пристосування та соціально-гуманістичну функцію інклюзивної освіти досліджували А. Колупаєва [11] А. Аріщенко [12], М. Гринців [13].

Однак проблема формування ключових компетентностей та соціальних навичок у здобувачів вищої освіти потребує подальшого цілісного дослідження, запровадження нових підходів до організації освітнього процесу та життєдіяльності ЗВО, застосування інноваційних методів взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу з метою надання якісних освітніх послуг.

Метою статті є визначення шляхів діяльності закладів вищої освіти у контексті формування ключових компетентностей та соціальних навичок у здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Проблема формування особистості, збагачення національно-історичних, культурно-освітніх традицій суспільства, впливу різних чинників у цьому процесі не нова. Вона має свою історію, свою філософсько-соціологічну, психолого-педагогічну традицію.

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки серед ключових проблем визначає зосередження закладів вищої освіти виключно на освітній та науковій діяльності, що не сприяє створенню умов для всебічного розвитку особистості та реалізації її талантів. Але головною метою вищої освіти на сучасному етапі має бути передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, своєрідності на основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинуту духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту [2].

Пріоритетною метою освітньої діяльності є розвиток особистості майбутнього фахівця, якому притаманні такі його якості, як: патріотизм; високий професіоналізм, громадянська зрілість, політична культура, усвідомлення своїх прав і свобод, мобільність, відповідальність та самостійність у прийнятті рішень, працелюбство, прагнення до самоосвіти та самовдосконалення, комунікативність, емпатійність тощо.

У зазначеному документі визначено тенденції розвитку вищої освіти, що визначають майбутнє вищої освіти і міжнародної студентської мобільності до 2030 року, зокрема, метою (місією) вищої освіти в Україні є інтелектуальний, культурний і професійний розвиток особистості, формування якісного людського капіталу та згуртування суспільства для утвердження України як

рівноправного члена європейської спільноти, розбудова ефективної інноваційної конкурентоспроможної економіки та забезпечення високих стандартів якості життя [2].

Серед пріоритетів розвитку вищої освіти в Україні, які визначають концептуальну модель вищої освіти, є збереження кращих надбань вітчизняної освіти, збереження інтелектуального людського потенціалу в регіонах.

Пошанування власних академічних традицій, опора на досвід з одночасною інноваційною модернізацією університету – це той шлях, який дозволяє йому долати виклики сьогодення, забезпечити поступальний сталий розвиток ЗВО на перспективу.

Кожна нова історична епоха породжувала нові методи впливу на особистість або колектив залежно від певного ставлення вихователя до вихованців, наявних суспільних відносин, культури діяльності, емоційно-ціннісного ставлення до життя і праці, конкретних умов впливу та ін. [14, с. 11].

Освітнє середовище університету, побудоване на інтеграції науки, освіти та культури, забезпечує набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills) упродовж усього періоду навчання у закладі вищої освіти. Сучасні студенти є повноправними та конструктивними партнерами в його управлінні, впливають на організацію, зміст та результати освітньої діяльності. Здобувач вищої освіти є не лише споживачем освітніх послуг та послуг сервісних служб університету, а й активним членом університетської спільноти [14, с. 12].

Заклад, який провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти, фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних і наукових підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність. Університет має послідовно реалізувати свою місію у суспільстві, що засновується на класичній тріаді: навчання – дослідження – громадське служіння.

Крім забезпечення високого науково-теоретичного рівня підготовки студентів, педагогічний вищий навчальний заклад повинен слугувати взірцем у справі національної спрямованості освітнього процесу, моральних взаємовідносин та художньо-естетичної і духовної культури.

Для того, щоб підготувати якісного та конкурентоздатного у майбутньому студента, в університеті необхідно реалізувати принцип студентоцентрованого навчання, а освітнє середовище побудувати на засадах партнерства між учасниками освітнього процесу. Тоді для студентів створюються всі можливості для формування індивідуальної освітньої траєкторії. Сучасне обладнання освітнього простору також забезпечує комфортне навчання студентів та конкурентоспроможність на ринку праці.

Для формування ключових компетентностей та соціальних навичок у здобувачів вищої освіти важливо проводити аудит пропонованих ЗВО освітніх

програм на предмет відповідності тенденціям розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм. Вивчення думки стейкхолдерів, потенційних роботодавців, випускників університету щодо відкриття затребуваних ринком праці спеціальностей та започаткування низки нових освітніх програм сприяє підготовці фахівців нової генерації.

В період становлення української державності, розбудови громадянського, демократичного суспільства, його інтеграції в європейське і світове співтовариство вища школа забезпечує виховання майбутніх громадян, яке можливе за умови докорінних концептуальних, структурних та організаційних змін у сфері освіти, що передбачають зорієнтованість її на людину, націю, духовну культуру, загальнолюдські цінності, рівень розвинутих країн світу.

Емпіричний аналіз свідчить, що всі ланки освітнього процесу у ЗВО необхідно наповнити національним змістом, максимально використовувати потенціал рідної мови, української етнопедагогіки, етнопсихології, народознавства, засоби педагогічного краєзнавства, щоб пробудити національну самосвідомість молодого покоління, озброїти його міцними знаннями.

Тільки освіта може відродити націю, утвердити національну ідею, формуючи національну свідомість своїх вихованців. З метою виховного впливу, професорсько-викладацький склад з різних галузей науки, що вивчаються у ЗВО, повинен зробити все, аби показати пріоритетні здобутки українських учених, представників освіти, культури, мистецтва та державотворення.

Досягнення цієї мети можливе лише за умови комплексного підходу і залучення до цієї роботи всього професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти, адміністрації, органів студентського самоврядування та громадських об’єднань студентської молоді. А вирішення окреслених завдань можливе за умови конструктивно організованої освітньої діяльності, продуманого вибору форм, методів її реалізації та скоординованої взаємодія всіх суб’єктів педагогічного процесу.

Заклади вищої освіти мають спрямовуватись на збагачення національно-історичних, культурно-освітніх традицій через набуття здобувачами освіти високого рівня творчих, мистецьких професійних і загальних компетентностей, які необхідні для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань, а організація освітнього процесу має базуватися на таких пріоритетах: сприяння органам студентського самоврядування, підвищення соціальної активності студентів, їх самостійності та відповідальності; підтримки творчих молодіжних ініціатив; виховання активної громадянської позиції, патріотичної свідомості, толерантності, правової і політичної культури; формування та розвиток духовно-моральних якостей, культури

спілкування й поведінки, сприятливого морально-психологічного клімату; формування культури здорового і безпечного способу життя.

Організовуючи освітній процес в ЗВО усі суб'єкти цієї діяльності мають враховувати такі принципи: 1) цілісності освітнього процесу, що передбачає єдність виховання і професійного навчання, посилення мотиваційних, емоційно-ціннісних компонентів освітньої діяльності і одночасно спрямованість позааудиторної діяльності студентів на набуття ними професійно значущих знань, умінь, навичок і особистісних якостей майбутнього фахівця; 2) національного патріотизму – виховання відповідальності за благополуччя суспільства, у якому живеш, відповідальності за гуртожиток, факультет, інститут, район, місто, заснованою на гордості за істинні цінності свого факультету, навчального закладу, на вивченні історії, традицій малої і великої Батьківщини; 3) гуманізації та демократизації – створення гуманістичного, демократичного, розвивального освітнього простору вищого навчального закладу, побудованого на суб'єкт-суб'єктних взаєминах; поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю студентства; забезпечення варіативності у виборі напрямів і способів освітньої діяльності; відкритість і співробітництво (співтворчість) у вирішенні актуальних студентських проблем та проблем усього вищого навчального закладу; 4) індивідуалізації, спрямована на урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів, на виховання їхньої творчої активності, формування індивідуальних якостей; 5) конкурентоспроможності, що стимулює молоду людину до самовиховання, формує здатність до динамічної горизонтальної та вертикальної мобільності, творчої діяльності в умовах ринкових відносин і підприємництва; 6) культуровідповідності. Цей принцип сприяє культурному (і субкультурному) самовизначенню і культурній ідентифікації студентів університету (зокрема іноземних); сприяє розкриттю особистісної культури кожного студента [15, с. 121].

Серед ключових проблем, які вимагають вирішення у контексті реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, визначено невикористання більшістю закладами вищої освіти для свого розвитку можливості громадянського суспільства.

Також вважаємо, що проєктування освітньо-комунікативного середовища професійної підготовки у ЗВО є одним із напрямків реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032. Це в свою чергу передбачає створення оптимальних умов для стимулювання мовленнєво-розумової активності студентів; розвитку їхнього критичного мислення, мовної особистості, множинного інтелекту та кроскультурної комунікації; здатності до концептуального моделювання інформації; розширення знаннєвого простору з урахуванням індивідуальних стилів і навчальних стратегій [16, с. 46].

Серед таких педагогічних новацій важливим є створення освітньо-комунікативного середовища, що забезпечує максимальний рівень комунікації та індивідуалізації навчання завдяки широкому використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які сприяють формуванню стійких пізнавальних інтересів і мотивів у студентів, зменшують витрати часу на освоєння матеріалу, знімають напруженість, стимулюють пізнавальну активність й самостійність, розвивають творчі здібності і комунікацію. Освітньо-комунікативне середовище розглядаємо як спеціально побудовану інноваційну педагогічну систему, що охоплює взаємопов'язані компоненти, які забезпечують інтеграцію мовної, мовленнєвої, комунікативної підготовки на основі творчого поєднання сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [17, с. 60].

Важливим напрямком формування ключових компетентностей та соціальних навичок у здобувачів вищої освіти вважаємо створення умов для здоров'яорієнтованого освітнього процесу у ЗВО. Науковці вказують на важливість реформування структури профільних, в тому числі й валеологічних знань, причому останні є включеними й супровідними. [18, с. 51].

Нова парадигма здоров'я дозволяє препарувати сам термін «Здоров'я» до різних особистісних і соціальних систем, особливо на етапі, коли воно (здоров'я) перебуває в доброму чи задовільному стані й не потребує медичної терапії. У контексті нашого дослідження йдеться передовсім про здоров'я молодої людини: дихотомічно – учня й майбутнього шкільного учителя. Переважно ця дихотомія має оптимістичні прогнози чи позитивні вихідні дані: молоді люди (шкільного, підліткового та юнацького віку), як правило, не мають особливих проблем зі здоров'ям і тому іманентно не приділяють особливої уваги цій сфері [19].

Інклюзивні тенденції, що набирають обертів у сучасній освіті, резонують з демократичними процесами у суспільстві і створюють реальні умови доступності освіти для усіх і розвитку загальної освіти з урахуванням різних особливостей психофізичного розвитку дітей. Визначено, що провідною стратегією розвитку сучасної системи освіти є її реконструювання на гуманістичних засадах, створення в країні альтернативних моделей психолого-педагогічної підтримки та механізмів для вільного вибору форм навчання дітей з особливими освітніми потребами відповідно до їх освітніх потреб. У зв'язку з цим, у філософському дискурсі активно обговорюють концепції, пов'язані з упровадженням та розповсюдженням інклюзивної моделі освіти [20, с. 121].

Отже, орієнтація закладів вищої освіти на збагачення національно-історичних, культурно-освітніх традицій забезпечує інтегровану діяльність усіх суб'єктів освітньої діяльності: студентів, органів студентського самоврядування, заступників деканів / директора інституту, кураторів та спрямовується на пошук нових педагогічних технологій, методів

(інноваційних та традиційних) і форм (індивідуальних, групових та масових), а також на визнання пріоритету самовиховання студентів, індивідуальної діяльності, спрямованої на розвиток їхнього особистісного потенціалу.

Висновки. Виховання майбутнього покоління, здатного вчитися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства й сприяти консолідації української нації в європейський і світовий простір зумовлює необхідність посилення виховного аспекту змісту освіти.

Орієнтація закладів вищої освіти на збагачення національно-історичних, культурно-освітніх традицій передбачає застосування різних форм і видів діяльності, що проводиться у ЗВО за межами аудиторії та онлайн, забезпечує актуалізацію теоретичних знань студентів, спрямовує їх у практичну площину, звертає увагу молоді на найгостріші соціальні проблеми сьогодення, формує їх соціальну зрілість, що в свою чергу і забезпечує формування ключових компетентностей та соціальних навичок здобувачів.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є максимальне використання соціокультурних, соціально-економічних та регіональних можливостей кожного регіону України задля формування ключових компетентностей та соціальних навичок у здобувачів вищої освіти.

Література:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text.

2. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286-.

3. Про Стратегію національно-патріотичного виховання: Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286-.

4. Антонова О. Освітнє середовище вищого навчального закладу як впливовий чинник розвитку обдарованості студентів. *Нові технології навчання:* зб. наук. праць. *Навчально-виховне середовище та моральність у XXI столітті.* Спец. випуск № 62. Київ-Вінниця: Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, 2010. С. 24–28.

5. Братко М. Освітнє середовище вищого навчального закладу: функціональний аспект. *Педагогічний процес: теорія і практика*, № 1-2 (46-47), 2015. С. 11–17.

6. Писарчук О. Освітньо-розвивальне середовище як фактор підвищення якості підготовки майбутніх учителів. *Партнерство взаємодії як фактор підвищення якості освіти:* матеріали міжнародного науково-практичного семінару (м. Тернопіль, 18 лютого 2020 р.). Тернопіль: ТНПУ, 2020. С. 42–44.

7. Галецький С. Структура комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 5-6 (99-100), 2020. С. 24–37. URL: https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/5.pdf.

8. Grygorenko T., Koval V., Zakharevych M. Improving the would-be teachers of philology training in the educational and communicative environment of institutions of higher education. *Хуманитарни балкански изследвания.* № 2 (12), т 5, 2021. С. 10–15.

9. Кабацька О. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища в класичних університетах: історія, теорія, практика: монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2020. 382 с.

10. Кочерга Є. Місце здоров'язбережувальної компетентності у структурі професійної компетентності вчителя. *Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context:* collection of scientific papers «ΛΌГОΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Houston, USA, May 15, 2020) 2020. Vol. 4. Houston, USA: European Scientific Platform. P. 64–66.

11. Колупаєва А. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі. *Особлива дитина: навчання і виховання.* № 3(71), 2014. С. 7–13.

12. Аріщенко А. Інклюзивний освітній простір ЗВО України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 5, 2018. С. 382–389.

13. Гринців М. Упровадження інклюзивних цінностей в освітнє середовище закладу вищої освіти. *Проблеми гуманітарних наук:* збірник наукових праць Дрогоб. держ.пед. ун-ту імені Івана Франка. Серія «Психологія». Вип.45, 2019. С. 63–75.

14. Ревнюк Н. Освітнє середовище університету як чинник розвитку інтересів та потреб здобувачів вищої освіти. Scientific Vector of the Balkans. 2021. Vol. 5. № 2(12). С. 10–14. URL: https://repository.kvantor.org/public/124/3733.

15. Ревнюк Н.І. Траєкторія розвитку студентського самоврядування закладу вищої освіти (на прикладі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць. Вип. 1 (19), 2019. С. 118–125.

16. Григоренко Т. Проєктування моделі освітньо-комунікативного середовища професійної підготовки учителів-філологів ЗВО. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2020, № 7 (101). С. 44–55.

17. Григоренко Т. Удосконалення підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах освітньо-комунікативного середовища закладу вищої освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика:* збірник наукових праць. Вип. 4 (97), 2020. С. 55–66.

18. Demchenko I., Maksymchuk B., Tarasenko H., Branitska T., Verbyn N., Kushnir L., Dotsenko O., Maksymchuk I. The Conditions for an Effective Health-Oriented Educational Process. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова.* Вип. 12 (120), 2019. С. 50–56.

19. Bakhmat N., Maksymchuk B., Voloshyna O., Kuzmenko V., Matviichuk T., Kovalchuk A. … Maksymchuk I. Designing cloud-oriented university environment in teacher training of future physical education teachers. *Journal of Physical Education and Sport*. № 19 (4), 2019. С. 1323-1332.

20. Малишевська І., Демченко І., Чирва Г. Соціально-гуманістична функція інклюзивної освіти. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. № 3, 2019. С. 120–126.

References:

1. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu vid 01.07.2014 № 1556-VII [The Law of Ukraine On Higher Education from July 1, 2014, № 1556-VII]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text [in Ukrainian].

2. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky: rozporiadzhennia KMU vid 23.02.2022 № 286-r [On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032: Order of the CMU from February 23, 2022, № 286-r]. Retrieved from https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286- [in Ukrainian].

3. Pro Stratehiiu natsionalno-patriotychnoho vykhovannia: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18.05.2019 № 286 [About the Strategy of National Patriotic Education: Decree of the President of Ukraine from May 18, 2019, № 286]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286- [in Ukrainian].

4. Antonova, O. (2010). Osvitnie seredovyshche vyshchoho navchalnoho zakladu yak vplyvovyi chynnyk rozvytku obdarovanosti studentiv [The educational environment of a higher educational institution as an influential factor in the development of students' giftedness]. *Novi tekhnolohii navchannia – New learning technologies*, 62, 24–28 [in Ukrainian].

5. Bratko, M. (2015). Osvitnie seredovyshche vyshchoho navchalnoho zakladu: funktsionalnyi aspekt [Educational environment of a higher educational institution: functional aspect]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka – Pedagogical process: theory and practice*, 1-2 (46-47), 11–17 [in Ukrainian].

6. Pisarchuk, O. (2020). Osvitno-rozvyvalne seredovyshche yak faktor pidvyshchennia yakosti pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Educational and developmental environment as a factor in improving the quality of training of future teachers]. *Proceedings from mizhnarodnyi naukovo-praktychnyi seminar «Partnerstvo vzaiemodii yak faktor pidvyshchennia yakosti osvity» International Scientific And Practical Seminar «Cooperation partnership as a factor in improving the quality of education»*. (pp. 42–44). Ternopil: TNPU [in Ukrainian].

7. Haletskyi, S. (2020). Struktura komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv inozemnykh mov [The structure of communicative competence of future teachers of foreign languages] *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 5-6 (99-100), 24–37. Retrieved from https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/5.pdf [in Ukrainian].

8. Valentyna Koval, K Masliuk (2018). The practical training of students-philologists in the process of professional competence forming. Filolohichnyi chasopys – Philological Review, 1 (11), 152–162.

9. Kabatska, O. (2020). *Formuvannia zdoroviazberezhuvalnoho osvitnoho seredovyshcha v klasychnykh universytetakh: istoriia, teoriia, praktyka [Formation of health-preserving educational environment in classical universities: history, theory, practice]*. Kharkiv: SH NTM «Novyi kurs» [in Ukrainian].

10. Kocherha, Ye. (2020). Mistse zdoroviazberezhuvalnoi kompetentnosti u strukturi profesiinoi kompetentnosti vchytelia [The place of health-preserving competence in the structure of the teacher's professional competence]. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference «Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context» (pp. 64–66). Houston, USA: European Scientific Platform [in Ukrainian].

11. Kolupaieva, A. (2014). Spetsialna osvita v Ukraini ta modernizatsiia osvitnoi haluzi [Special education in Ukraine and modernization of the educational industry]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia – A special child: education and upbringing*, 3(71), 7–13 [in Ukrainian].

12. Arishchenko, A. (2018). Inkliuzyvnyi osvitnii prostir ZVO Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Inclusive educational space of higher education institutions of Ukraine: current state and development prospects]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 5, 382–389 [in Ukrainian].

13. Hryntsiv, M. (2019). Uprovadzhennia inkliuzyvnykh tsinnostei v osvitnie seredovyshche zakladu vyshchoi osvity [Implementation of inclusive values in the educational environment of a higher education institution]. *Problemy humanitarnykh nauk – Problems of humanitarian sciences*, 45, 63–75 [in Ukrainian].

14. Revniuk, N. (2021). Osvitnie seredovyshche universytetu yak chynnyk rozvytku interesiv ta potreb zdobuvachiv vyshchoi osvity [The educational environment of the university as a factor in the development of interests and needs of students of higher education. Scientific Vector of the Balkans, 2 (12). 10–14. Retrieved from https://repository.kvantor.org/public/124/3733 [in Ukrainian].

15. Revniuk, N. (2019). Traiektoriia rozvytku studentskoho samovriaduvannia zakladu vyshchoi osvity (na prykladi Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny [The trajectory of the development of student self-government of a higher education institution (on the example of Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia – Problems of modern teacher training*, 1(19), 118–125 [in Ukrainian].

16. Hryhorenko, T. (2020). Proiektuvannia modeli osvitno-komunikatyvnoho seredovyshcha profesiinoi pidhotovky uchyteliv-filolohiv ZVO [Designing a model of the educational and communicative environment for the professional training of philology teachers of higher education institutions]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, № 7 (101), 44–55 [in Ukrainian].

17. Hryhorenko, T. (2020). Udoskonalennia pidhotovky maibutnikh uchyteliv-filolohiv v umovakh osvitno-komunikatyvnoho seredovyshcha zakladu vyshchoi osvity [Improving the training of future philology teachers in the conditions of the educational and communicative environment of a higher education institution]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka – Spirituality of the individual*, 4 (97), 55–66 [in Ukrainian].

18. Demchenko, I., Maksymchuk, B., Tarasenko, H., Branitska, T. Verbyn, N., Kushnir, L. et al (2019). The Conditions for an Effective Health-Oriented Educational Process. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova – Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova.* 12 (120), 50–56 [in English].

19. Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V., Matviichuk, T., Kovalchuk, A. et al (2019). Designing cloud-oriented university environment in teacher training of future physical education teachers. *Journal of Physical Education and Spor*, 19 (4), 1323–1332 [in English].

20. Malyshevska, I., Demchenko, I., Chyrva, H. (2019). Sotsialno-humanistychna funktsiia inkliuzyvnoi osvity [Social and humanistic function of inclusive education]. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu – Collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University, 3, 120–126 [in Ukrainian].